Azad AZƏRBAYCAN
MÜSTƏQİL İCTİMAİ-SİYASİ QƏZET

"Əziz Əliyevin təbliğ etdiyi insanpərvərlik, insani məhəbbət, dostluq və həmrəylik, xalqa və insana xidmət kimi əbədiyaşar ideallar dərin kök atıb və bizim qəlbimizdə, şüurumuzda, həyat və fəaliyyətimizdə yeni-yeni bəhrələr verməkdədir."

Kiçibəy Musayev, Dağıstanın əməkdar mədəniyyət xadimi

Vətəninin və xalqının adına şərəf gətirən azərbaycanlı

1942-ci ilin 16 sentyabr günündə yurdumuzun ləyaqətli övladı Əziz Əliyev qardaş Dağıstana rəhbər təyin olundu

Böyük Vətən və İkinci Dünya müharibəsinin cərəyan etdiyi ən şiddətli ilin həmin günü Dağıstanın və Azərbaycanın taleyi son dərəcə təhlükədə idi. İ.Stalin müharibədə az qala uduzmaq həyəcanını, nəinki həyəcanını, deyərdim ki, sarsıntılarını yaşayırdı. Kremldə özündən sonra ikinci hörmətli şəxs - Sov.İKP MK-nın İkinci katibi Malenkovla uzun-uzadı söhbətindən sonra ən etibarlı və ən doğru çıxış yolu seçildi. Azərbaycanda böyük insan, müdrik şəxsiyyət olmaqla bərabər, həm də görkəmli alim, işgüzar məmur, təcrübəli siyasi xadim kimi nüfuz sahibi olan Əziz Məmmədkərim oğlu Əliyev ömründə üzünü görmədiyi Dağıstana rəhbər-Vilayət Partiya Komitəsinin birinci katibi təyin olundu. Belə bir xilasedici təyinatla bəşəriyyətə meydan oxuyan alman faşizminin qarşısına, sözün əsl mənasında, sanki aşırılması heç də asan olmayan sərt sıldırımlı bir qaya, Çin səddini kölgədə qoyub, dərinliyi və hündürlüyü bilinməyən əzəmətli bir sədd çıxarıldı. Doğrusu, elə həmin gündən Qafqaz həsrəti ilə çırpınan faşizmin Bakı arzularının məzarı qazıldı. Almanlar Şimali Qafqazı məhv edib, Dağıstanın bircə addımlığında olsalar da, Qafqazın ələ keçirilməsinə dair rəsmi gizli planlarına, eyni zamanda, şirin, dadlı xülyalarına görə sentyabrın 25-də Dağıstanı zəbt edib Dərbənddən Bakıya keçərək paytaxtımızı işğal etmək niyyətlərini həyata keçirmək gününə isə cəmi 9 gün qalırdı.

Bakı neftini sanki şərbət kimi içməyə hazır olan almanlar qələbə eşqi ilə yaşayırdı. Lakin onlar saydığını saysın, görək azəri oğlu nə saydı...

Əlbəttə, faşizm üçün ciddi hədəf olan Bakını xilas etməkdən ötrü öncə Dağıstanı ələ verməmək zərurəti son dərəcə yüksək ağıl, siyasi bacarıq, hərbi çeviklik və bütün strateji sahələrdə sərrast taktiki gedişlər tələb edirdi.

Dövlət Müdafiə Komitəsinin sədri İ.Stalin 1942-ci ilin 16 sentyabrında Əziz Əliyevin Dağıstan Vilayət Partiya Komitəsinin birinci katibi təyin olunması haqda qərarı imzaladıqdan sonra, bu təyinatla əlaqədar sentyabrın 23-də ÜİK(b)P Dağıstan Vilayət Partiya Komitəsinin XIV plenumu çağırılır. Həmin plenumda ÜİK(b) MK-nın kadrlar şöbəsi rəisinin müavini Kiselyov vilayətdə yaranmış bərbad vəziyyət, cinayətin son həddə çatması barədə məlumat verib qeyd edir ki, dağlarda fərarilərin sayı artır, qaçaqlıq-quldurluq baş alıb gedir. Dağıstanda yüzlərlə fərari, onlarca quldur dəstələri var ki, onlar talançılıqla məşğuldur, mal-qaranı oğurlayır, insanları, məsul partiya işçilərini, fəallarını qətlə yetirirlər. Bu günlərdə quldurların əli ilə Xasavyurd rayon partiya komitəsinin katibi Lukin yoldaş öldürülmüşdür. Bu cür terror aktları başqa rayonlarda da həyata keçirilmişdir.

Xarakterik haldır ki, 1942-ci il ərzində 13 rayonda Vilayət Partiya Komitəsi katiblərindən heç biri olmamışdır. Dağlı qadınlar arasında, kəndlilərlə aparılan işlər xüsusilə bərbad vəziyyətdədir. Köklü Dağıstan xalqlarından, yerli əhali arasından kadrların yetişdirilməsinə çox az diqqət yetirilir. Vilayət Partiya Komitəsində 84 məsul işçidən cəmi 21 nəfəri Dağıstan xalqlarının nümayəndələridir. 43 təlimatçıdan cəmi 7-si yerli əhalidəndir. Hətta təlimatçılar heyətinin burada yaşayan xalqların dilini bilmədiyi bir halda bu cür milli respublikada necə işləmək olar?!.

Qeyd edim ki, Dağıstanda 80-dən artıq xalq və etnik qrupun nümayəndələri yaşayırdı ki, onlardan sayca ən çoxu avarlar, darginlər, kumıklar, ləzgilər, laklar, azərbaycanlılar, tabasaranlar, ruslar, noqaylar, rutullar, tatlar idi. Respublikanın milli-etnik cəhətdən nə qədər qəliz region olduğu, insanların bir qismində almanlara rəğbət, digər qismində isə ruslara Şeyx Şamil dövründən qalma kin, qəzəb və intiqam hissləri nəzərə alınsa, burada yaranmış vəziyyətin necə ağır olduğunu təsəvvür etmək çətin deyildi. Elə ən böyük problemlər də buradan başlayırdı. Bu qədər müxtəlif xarakterli, fərqli adət-ənənələri olan xalq və tayfaları yekdil bir ailədə birləşdirmək, ümumi işin qələbəsinə səfərbər etmək lazım idi.

Əziz Əliyev vətəni Azərbaycanda nail olduğu güclü zəka, bacarıq və təcrübə potensialını bir daha səfərbər edərək, bütün qüvvəsi ilə işə başlayır. O, gecəni-gündüzə qatıb iki mindən çox kəndə, aula gedir, minlərlə ağsaqqalla görüşür, dağlara, meşələrə çəkilən gənclərin yaşayış yerlərinə qayıtmasının, cəbhədə və arxada xarüqələr yaratmasının təşkilatçısı olur.

Kumtorqala, Buynaksk, Qarabulaxkənd, Batlix, Qunib, Serqoqala, Qasımkənd, Axvax, Babayurt, Kazbek, Unsukul, Qumbet, Levkin, Akuş, Daxazayev, Tsuntisk, Tlyaratinsk, Kaxit, Lak, Kuli, Aqul və Kurax rayonlarında, Buynaksk, Mahaçqala və Dərbənd şəhərlərində partizan dəstələri yaradılır. Əhali tədricən yaşayış yerlərinə qayıdır. Təsərrüfat işlərini bərpa edib qaydaya salmaq mümkün olur. Gənclərin ordu sıralarına yazılması işi gücləndirilir. Özünümüdafiə dəstələri təşkil edilir. Dağ cığırları müəyyənləşdirilir. Dağıstanda yerləşən hərbi qoşun hissələrinə yerli bələdçilər təhkim olunur. Təxribatçıları aşkara çıxarıb zərərsizləşdirmək üçün qırıcı dəstələri yaradılır.

Əziz Əliyev aylarla əsgər istehkamlarına baş çəkir, əsgərlərlə birlikdə gecələyir. Dəfələrlə qara çovğuna düşür, qara yapıncısına bürünərək gecəni maşınında keçirir. Cəbhəni silahla, əsgərləri paltarla, əhalini yeməklə təmin edir. Orduya səfərbər olunan kişiləri qadınlar, qocalar, yeniyetmələr əvəz etməyə başlayır. Əhali tədricən müharibə dövrünün tələblərinə uyğunlaşır, intizam möhkəmlənir. Şəhərlərdə yeni sənaye sahələri yaradılır. 400 min hektara yaxın əkin sahəsinin çox hissəsinin taxılçılığa ayrılması istiqamətində işlər genişləndirilir. 2 mindən çox kənd və aulu birləşdirərək 700-ə yaxın kolxoz və sovxozun fəaliyyəti diqqət mərkəzində saxlanılır. Müharibə illərində bir nəfər də olsun acından adam ölməsi halı baş vermir. Yeni xəstəxana və hərbi hospitallar açılıb güclü həkim-mütəxəssis qrupu ilə təchiz olunur. Cəbhədən minlərlə yaralı, şikəst döyüşçülər qəbul olunub müalicə edilir ki, onların əksəriyyəti sağalıb yenidən cəbhə bölgələrinə qayıdır, şücaətlə vuruşur.

Birinci katib əsgər ailələrinə baş çəkir, onların qayğısı ilə maraqlanır, övladları ilə söhbət edir, onları qələbə əzminə ruhlandırır, qəlblərində buna möhkəm inam yaradır.

T.Talıblının "Əziz Əliyev: dövrü, həyatı, şəxsiyyəti" kitabında Dağıstanın həmin dövrdəki belə bir probleminə də aydınlıq gətirilərək qeyd olunur ki, respublikada bütün idarə və təşkilatlarda rəsmi dil kimi rus dilinin işləndiyi bir şəraitdə milli kadrlar yetişdirmək çox çətin idi. Camaat rus dilini yaxşı bilmirdi, milli dillərdə də nə kitab, nə də məktəb vardı. Hətta dağlı xalqlarının əksəriyyətinin əlifbası belə yox idi.

Yerli xalqların nümayəndələrindən kadrlar hazırlamaq, onları sənayenin, ticarət və nəqliyyat müəssisələrinin, partiya işində irəli çəkmək üçün ibtidai və orta məktəblər, o cümlədən ali məktəblərə qəbul üçün hazırlıq kursları təşkil edilirdi. Milli məktəblərdə ana dili ilə yanaşı, rus dilinin tədrisinə də xüsusi fikir verilirdi. Çünki ali məktəblərin əksəriyyətində təhsil rus dilində idi, eyni zamanda, yüksək partiya və digər orqanlar üçün işçiləri əsasən Moskva hazırlayırdı. Bu baxımdan rus dilinin tədrisinə bu cür diqqət yetirilməsi dövrün zəruri tələblərindən irəli gəlirdi.

Müharibə dövrünün ağır və məşəqqətli günləri olsa da, məktəb, Dağıstan xalqlarının təhsilə cəlb olunması məsələsini Əziz Əliyev heç vaxt unutmurdu, daima diqqət mərkəzində saxlayırdı. Müharibə və cəbhə ilə bağlı problemlər vaxtını nə qədər çox alsa da, təhsil məsələsinə Dağıstan xalqlarının gələcəyi kimi baxan azəri oğlu ucqar dağ kəndlərində belə məktəblərin vəziyyəti ilə maraqlanır, müəllimlərlə tez-tez görüşürdü.

Dağıstanda təşkil olunmuş azərbaycanlılardan ibarət diviziya, Dağıstanın polkları və digər ordu birləşmələri öz vəzifələrini şərəflə yerinə yetirir. Düşmənin Dağıstan ərazisinə, oradan da Azərbaycan torpağına ayaq basmasının qarşısı alınır. Diviziya digər ordu hissələri ilə birlikdə hücuma keçərək, Şimali Qafqazın, Rostov vilayətinin, Taqanroqun azad edilməsində şücaət və qəhrəmanlıq nümunələri göstərir, Berlinə qədər şərəfli yol keçirlər.

Müharibə zamanı Dağıstan zəhmətkeşləri istər cəbhədə, istərsə də arxada mərdlik, qəhrəmanlıq, vətənə sonsuz sədaqət və məhəbbət duyğuları nümayiş etdirir. 50 nəfər dağıstanlı "Sovet İttifaqı Qəhrəmanı" şərəfli adına layiq görülür. 25 mindən çox döyüşçü orden və medallarla təltif olunur.

Dağıstan ziyalısı Nəsir Heydərov xatirəsində bəhs edir ki, atam Əli Heydərov uzun müddət Əziz Əliyevlə bir yerdə çiyin-çiyinə çalışıb. Atam 1942-ci ildə Dağıstan Meşə Sənayesi Komitəsinin sədri vəzifəsində işləyirdi. Onda Əziz Mamedoviç Dağıstan Vilayət Partiya Komitəsinin birinci katibi idi.

Əziz Əliyev Dağıstanın salnaməsində silinməz izlər qoydu. Dağlılar arasında qardaşlığa, dostluğa, birliyə qoyulan təməl Əziz Əliyevin xidmətlərindən ən böyüyü sayılmalıdır. O ağır müharibə illərinin aclıq, fəlakət, dağıntısı bütün Dağıstanı bürüdüyü bir vaxtda Əziz Əliyev bir xilaskar kimi özünü yetirdi. Xalqı bütün faciə və bəlalardan qoruyub çıxara bildi. Əziz Əliyev dağlıların həyatında böyük bir tarixi missiyanı öz üzərinə götürdü və onu şərəflə yerinə yetirdi.

Əli Heydərov daha sonra oğluna danışırmış ki, Əziz Əliyevin qorxmazlığı, işgüzarlığı əsl möcüzə idi. O, kabinetdə çox az olardı. Vilayətin hər yerində görünərdi. Ən ağır, ən çətin sahələrə şəxsən özü baş çəkərdi. O, həmişə yollarda olardı. Rayonlara gediş-gəliş çətin olsa da, Raqul, Rutul, Axtı rayonlarına tez-tez gələrdi. Əhalinin problemlərini şəxsən özü öyrənərdi. Dağıstanın həyatında misilsiz əhəmiyyəti olan Samur-Dəvəçi kanalının açılışı da Əziz Əliyevin adı ilə bağlıdır. Bu kanalın tikintisində bütün xalqların nümayəndələri əlbir işləyirdilər.

Əziz Əliyev ictimai-siyasi xadim, partiya rəhbəri kimi Dağıstanda çox böyük işlər görür. Dağıstanlıların köçürülməsi planının qarşısını alan Əziz Əliyev tarixi xidmətlərinə görə Dağıstanda əfsanələşməyə başlayır.

Dağlıların dediyinə görə, Əziz Məmmədkərim oğlunun sadəliyi, təvazökarlığı insanların ürəyində məhəbbət duyğularını günü-gündən artırır. Deyirlər ki, Əziz Əliyev qarşıda onu böyük qonaqlıqlar gözləsə də, yolda çantasından çörək çıxarıb süfrə düzəltməyi sevərmiş.

Dağıstanın partiya xadimi M.Umaxanov xatirəsində Əziz Məmmədkərim oğlunun xarakterinin ən gözəl cəhətlərindən biri haqqında - insanların məişətinə, normal həyat tərzinə, iş şəraitinə qayğısı barədə də bəhs edib deyir ki, bu gözəl məziyyət onun şəxsən mənə münasibətində özünü qabarıq şəkildə büruzə vermişdir. Ordudan qayıdandan sonra yarım ildən çox mehmanxanada yaşadım. Əziz Əliyev yoldaş bundan xəbər tutaraq, "Dağneft"in rəisi V.Blaşenkonu (o çətin illərdə Mahaçqalada mənzil tikintisini yalnız bu təşkilat aparırdı), maliyyə-təsərrüfat şöbəsinin müdiri S.Elsonu və məni yanına çağırtdırdı. Blaşenkodan soruşdu ki, onun sərəncamına bir mənzil ayıra bilərmi? O da cavab verdi ki, çox çətindir, ancaq indi ki, birinci katib xahiş edir, mümkündür. Əziz Məmmədkərim oğlu söhbətə tezcə yekun vurdu: ***"Bu mənzili təmir edin və Umaxanov yoldaşa verin".***

Bu bir epizodda Əziz Əliyevin insanlara böyük qayğısı, onların şəxsi həyatına diqqəti aydın şəkildə görünür. M.Umaxanov daha sonra əlavə edir ki, heç də təsadüfi deyildi ki, adamlar onun yanına açıq ürəklə gedir və həmişə də yardım alır, xoş söz eşidirdilər.

Əziz Əliyev adamlarımızın ehtiyacını həmişə dərindən duyur və onlara alicənablıqla kömək əli uzadırdı. Hər bir insana qəlbən havadar çıxır, taleyində yaxından iştirak edir, ən yaxşı əməli və əxlaqi keyfiyyətlərini büruzə verməkdə ona lazımi şərait yaradırdı. Yeri gəlmişkən deməliyəm ki, şəxsən mənim taleyimdə, düzgün həyat yolu seçməyimdə və fəaliyyətimdə də Əziz Məmmədkərim oğlunun böyük rolu olmuşdur...

RSFSR xalq artisti Həmid Rüstəmovun söhbətinə görə, 1944-cü ilin baharında Mahaçqalada sanitariyanın vəziyyəti xarablaşır. Müxtəlif şəhər və respublikaların evakuasiyada olmuş saysız-hesabsız vətəndaşları köçüb gedəndən sonra şəhərin park və küçələrini zir-zibil yığınları basır ki, bu da epidemiya törədə bilərdi. Elə həmin vaxt təmizləmə üzrə elliklə ümumşəhər iməcliyi elan olunur. Camaat səhər saat 8-də vağzalyanı meydana gələndə Əziz Əliyev yoldaşı büro üzvləri ilə birlikdə əlində bel şəhəri təmizləyən görür. Onun şəxsi nümunəsi və əzmkarlığı hamıya örnək olur.

Dağıstanın xalq şairi Rəsul Həmzətov yazır ki, 1944-cü ildə Əziz Əliyevin şəxsi təşəbbüsü ilə şair-atam H.Sadasanın yaradıcılıq fəaliyyətinin 50 illik yubileyi keçirildi. O, vətənin yüksək mükafatı - Lenin ordeni ilə təltif olundu. Atamı elə ilk dəfə təbrik edən də Əziz Əliyev oldu.

...Atamın yubiley təntənəsi ərəfəsində faşistlərlə ölüm-dirim vuruşmalarında ortancıl qardaşım da həlak olmuşdu. İgidlərini qurban vermiş digər dağlılar kimi, bizim də sinəmiz dağlı idi. Əziz Əliyev yoldaş iki oğul itirən ailəmizə, qohum-əqrəbamıza mənəvi təsəlli vermək üçün atamın şərəfinə hökumət qəbulu düzəltmişdi. Söhbət əsnasında mənimlə də maraqlandı, zarafatla soruşdu: "Gecə patruluna daha urcah olmursan ki?.." O vaxt mənim ilk şeirlər kitabçam çapdan çıxmışdı. Əziz Əliyev bundan xəbərdar idi. Məclisdə məni təbrik etdi. Onun xahişi ilə bir dağlı rəqsi oynadım, məmnun qaldı. Şeir oxutdu-təriflədi. Mən qızışaraq təkrarən oynayıb şeir oxuyanda, mülayimcəsinə narazılığını bildirdi: "Bu gün atan Həmzət Sadasanın yubileyidir, bir az ağayana ol. Sən dağlı balasısan..." Sonra xəbər aldı:

- Rəsul, sən bizim Səməd Vurğunu tanıyırsanmı?

Cavab verdim:

- "Azərbaycan" şeiri ilə onu yaxşı tanıyıram.

- Sənin xəbərin varmı ki, Səməd dünən Mahaçqalada idi. Azərbaycan diviziyası buradan keçirdi. Vurğun da gəlmişdi. Onu özüm qarşılayıb, yola saldım...

Səməd Vurğunu Mahaçqalada görə bilmədiyim üçün dərin təəssüfümü bildirdim. Fürsət əldən çıxmışdı...

Dağıstanlı Həmid Rüstəmovun başqa bir xatirəsində yazdığına görə, onun baş rejissor işlədiyi Kumık Teatrı 1944-cü ildə Üzeyir Hacıbəyovun ölməz "Arşın mal alan" musiqili komediyasını tamaşaya hazırlayır. Əziz Əliyev primyeraya ailəsi ilə birlikdə gəlir. Tamaşa ona xoş təsir bağışlayır, o, məmnun qalır.

H.Rüstəmov daha sonra qeyd edir ki, Əziz Məmmədkərim oğlu imkan daxilində teatrımızın hər primyerasına şəxsən gəlirdi. Onun incəsənətə diqqəti, tamaşalarımıza baxması, söhbət və mülahizələri teatrımızın yüksəlişində, təkmilləşməsində müstəsna rol oynadı. Onu hər şey maraqlandırırdı. Təkcə işimizə sirayət etmirdi. Eyni zamanda həyat tərzimizi, məişətimizi, hətta yeməyimizin vəziyyətini də öyrənirdi, lazımi qayğı göstərirdi. Bir dəfə Əziz Əliyev yoldaşın sərəncamı ilə xalq ticarət komissarı şair Həmzət Sadasanı, aktrisa B.Muradovanı, rəssam M.Camalı, heykəltəraş O.Xasbulatı və məni çağırıb bizə yüksək dərəcəli ərzaq kartoçkası təqdim etdi. Bundan başqa əlamətdar günlərdə biz əlavə bayram payı da alırdıq...

Əziz Əliyev Dağıstanda işləyəndə respublikanın spesifik şəraitini son dərəcə dərindən qavrayır, həssas davranış nümayiş etdirir. Bu isə təbii ki, öz növbəsində bir-birinə doğma olan Azərbaycan və Dağıstan xalqlarının dostluq və qardaşlığının daha da möhkəmlənməsinə təkan verir. Böyük xidmətlərinə ehtiram əlaməti olaraq qədirbilən dağlı xalqları 1946-cı ildə Əziz Əliyevi SSRİ Ali Sovetinə yekdilliklə özlərinin layiqli elçisi seçirlər.

Müharibə dövründə olduğu kimi müharibədən sonrakı illərdə də Əziz Əliyev respublikada özünəməxsus tükənməz enerji ilə çalışır. Həmin illərdə Dağıstanda elm və təhsillə bərabər, iqtisadiyyatın, mədəniyyətin də inkişafına böyük qayğı göstərir. Mahaçqalada elmi-tədqiqat bazası olan akademik mərkəz, sonra isə SSRİ Elmlər Akademiyasının Dağıstan filialı yaradılır. Ali məktəblilər bazası genişləndirilir. Dağlı qızların orta və ali təhsil məsələsi, mütəxəssis qadın kadrların hazırlanması, onların respublikanın təsərrüfat və ictimai həyatına cəlb olunması işinə xalqımızın ləyaqətli oğlu misilsiz əmək sərf edir. Onun bilavasitə iştirakı ilə Dağıstanda Qadın Müəllimlər İnstitutu və Qadın Pedaqoji Məktəbi açılır.

Dağıstan zəhmətkeşləri isə öz növbələrində Əziz Məmmədkərim oğlunun əziz xatirəsini ürəklərdə böyük məhəbbət, dərin ehtiram, sonsuz hörmət-izzətlə qoruyub saxlayırlar. Dağıstanın paytaxtı Mahaçqalanın küçələrindən biri və Dərbənd rayonunda ən iri müəssisələrdən biri Əziz Əliyevin adını daşıyır. Onun vaxtı ilə yaşadığı evin divarına xatirə lövhəsi vurulmuşdur.

Doğrudur, Əziz Əliyevin Dağıstandakı misilsiz xidmətlərindən bir qəzet səhifəsində ətraflı bəhs etmək mümkün deyil. Onun qardaş diyarda gördüyü əbədiyaşar işlər qalın-qalın kitabların səhifələrinə, tarixin yaddaşına köçürülməkdədir. Bu gün dost respublikada onlarla ziyalı Əziz Əliyevin Dağıstan fəaliyyətinə elmi işlər həsr edir, doktorluq dissertasiyaları müdafiə olunur.

Vətən övladının öz xalqının adına bəxş etdiyi şərəf və hörmət duyğuları milyonlarla azərbaycanlının ömür boyu qəlbində yaşayacaqdır.

Reyhan Mirzəzadə,
publisist-politoloq

Türkiyədə 1980-ci il hərbi çevrilişinin təşkilatçısı məhkəməyə verilib

Türkiyənin qeyri-hökumət təşkilatları, həmkarlar ittifaqları və hüquq-müdafiə təşkilatları bazar ertəsi eks-prezident Kənan Evrenin 1980-ci ildə hərbi çevriliş təşkil etdiyinə görə məhkəməyə cəlb edilməsi barədə ərizə veriblər. Bu barədə "Sinxua" agentliyi məlumat yayıb.

İstefada olan generalın məhkəməyə cəlb olunması bazar günü keçirilən referendumda konstitusiyaya düzəlişlərin qəbul edilməsi nəticəsində onun məhkəmə toxunulmazlığından məhrum edilməsindən sonra mümkün olub.

Türkiyə KİV-in məlumatına görə, hakim Ədalət və İnkişaf Partiyasının təklif etdiyi konstitusiya dəyişikliklərinə səsvermədə iştirak edənlərin 58 faizi onun lehinə, 41,98 faiz isə əleyhinə səs verib.

Referendumda seçicilərin seçki məntəqələrinə gəlişi 77,55 faiz təşkil edib, onların əksər hissəsi kürd azlığın kompakt yaşadığı rayonların payına düşür.

Türkiyə Parlamenti tərəfindən may ayında qəbul edilən konstitusiya düzəlişləri paketinə qüvvədə olan və 1980-ci ildəki hərbi çevrilişdən sonra qəbul edilən konstitusiyaya 26 düzəliş daxildir. Onlar məhkəmə sistemində, o cümlədən, Konstitusiya Məhkəməsi, hakim və prokurorların Ali Şurasında islahatların keçirilməsini, mülki məhkəmə instansiyalarının hərbçilərə münasibətdə cinayət işinin açılmasını, siyasi partiyaların buraxılması haqqında cinayət işinin açılması üzrə səlahiyyətlərin Apelyasiya Məhkəməsindən Parlamentə verilməsini nəzərdə tutur.

Hüquq müdafiəçiləri Ankara, İstanbul, İzmirdə Evren və çevrilişin iki başqa liderinin mühakimə olunması tələbi ilə şikayət ərizəsi təqdim ediblər.

1980-ci il sentyabrın 12-də baş vermiş dövlət çevrilişi nəticəsində 50-yə yaxın adam edam olunub, yüz minlərlə insan həbs edilib, bir çoxları işgəncələrə məruz qalıb; yüzlərlə insan həbsdə vəfat edib, bir çoxları itkin düşüb. Çevrilişdən sonra Türkiyə Baş Qərargahının rəhbəri general Evren prezident olub və 1989-cu ilədək bu vəzifəni tutub.

Evrenin sözlərinə görə, beş min insanın həlak olmasına səbəb sol və sağ qruplaşmalar arasındakı çoxillik zorakılıqlara son qoymaq üçün hərbçilərin müdaxiləsi zəruri idi.

Xatırladaq ki, 2009-cu ildə "Hürriyyət" qəzetinə müsahibəsində Evren çevriliş təşkil etdiyinə görə məhkəməyə cəlb olunacağı halda, intihar edəcəyini bildirmişdi.